

ЕЛЕМЕНТИ ФАНТАСТИКЕ У ЕПСКОМ ПОРТРЕТУ МАРКА КРАЉЕВИЋА

Айсџиракџи: Рад се бави препознавањем и издвајањем мотива фантастичног карактера у кругу песама о Марку Краљевићу. Показује се да елементи фантастике у овим епским песмама прате поступак карактеризације јунака, чинећи његову епску биографију слојевитом и комплексном, као и да се посредством механизма епске стилизације наглашава етичка димензија епског портрета Марка Краљевића.

Кључне речи: лик Марка Краљевића, карактеризација, епски портрет, хипербола, елементи фантастике, епска етика.

УВОД

Концепт фантастичног подразумева нарушавање могућег и тежи да превазиђе рационално успостављен поредак ствари. Да би се произвео утисак фантастичности неопходно је постојање опозиције стварно/нестварно и природно/неприродно.¹ Некада је митска стварност била прихватана као једина реалност, без икакве недоумице и сумње у веродостојност иреалних и чудесних збивања. Наша народна епика потискује фантастику у други план. Елементи фантастике у епским песмама обично функционишу као декоративни оквир или као пратећи детаљи у поступку карактеризације јунака.

Поједине стилска средства и фигуре из општег фонда, као што је хипербола прожета епском фантастиком или стилизација хуморним ефектима укрштеним са иронијом, активно и конструктивно делују у појединим сегментима епске песме. Оспољавају душевно стање јунака, пројектују и потенцирају његова најважнија карактерна обележја, па их данашњи читалац селектује као кључна, памтљива места и тиме потврђује вештину и надареност народног певача да у својој усменој импровизацији изгради кохерентне и уметнички веома успеле целине.

Марко Краљевић је феномен усмене народне културе и уједно „најзагонетнији лик нашег народног епоса“.² Историјска биографија младог краља је углавном фрагментарна. Иронична игра судбине учинила је да послед-

¹ *Речник књижевних џермина* (1992), Институт за теорију књижевности, Београд, Нолит, стр. 213–215.

² Деретић, Јован (1996), *Зајонешка Марка Краљевића*, Београд, стр. 124.

њи званични, правоснажни наследник српске царске круне, приморан на лојалност и подложништво турском султану,³ погине у борби против влашког војводе Мирчета. Марко је тада, како бележи Константин Филозоф, пожелео да противници (хришћани) однесу победу по цену његове властите смрти.⁴ Тако је, кроз чин крајњег самоодрицања, себе својевољно изопштио из историје и живота. То је иницирало настајање епске легенде. Трагиком затамњена, његова судбина прераста у симбол болног историјског националног искуства. Наспрам штуре и надасве хипотетичке политичке биографије, развијала се широка, слојевита и врло богата епска биографија. Цензура епске средине елиминисала је релевантне историјске податке и на простору између имагинације и стварности оваплотила лик заштитника и спаситеља који брани слабе и нишче, велича човечност и милосрђе, поштује цркву и хришћанске законе, намеран да, попут свемоћних јунака бајке, поново успостави нарушену равнотежу света. Све се то безмало граничи са невероватним и фантастичним, ако се узме у обзир његов инфериорни вазални положај.

Хиперболисана спољашњост Марка Краљевића, његово фантастично порекло, крајње необични, такође фантастични атрибути, повремено наглашене мане и луцидне, духовите, провокативне и ироничне пошалице упућене противнику треба ваљано протумачити. Повољном исходу тумачења мора да претходи конституисање битних чинилаца епског света у машти и свести ученика-читаоца. Да би се његова фантазијска и мисаона делатност неометано одвијала, наставник мора поуздано да познаје поетичке одреднице народне књижевности, битне појединости из историјске биографије и епског животописа Марковог, и да их ненаметљиво, селективно и методички целисходно примењује током наставне интерпретације одабраних песама. Једино ће тако бити избегнут присенак гротеске и недоумице о врлинама и манам епског Марка Краљевића, а његов лик остати упамћен као симбол оданог поштоваоца традиције љубави, верности, хуманости, вечитог заштитника нејаких, ненадмашног чувара националне етике и витешке части. Све контроверзности које му је донео стицај несрећних историјских околности или приписао народни певач добиће овим своје убедљиво образложење.

УВОЂЕЊЕ ЛИКА МАРКА КРАЉЕВИЋА У НАСТАВУ КЊИЖЕВНОСТИ

Вантекстовне околности, односно историјска подлога из које је песма изникла, могу да послуже као почетни, припремни моменат у процесу интерпретације. Претпоставља се да познавање историјских чињеница о којима песма пева може да подстакне на потпунији и убедљивији уметнички

³ Исто, стр. 139.

⁴ Филозоф, Константин, *Житије гесјоша Сїефана Лазаревића, у: Сїаре срїске биоїрафије XV и XVII века (1936)*, Београд, стр. 67–68.

доживљај.⁵ Приликом обраде песама о Марку Краљевићу треба прихватити неопходност вантекстовног објашњења, иако је превасходни захтев усмеравање интерпретације на књижевноуметнички текст применом унутрашњих методолошких поступака.

Трагање за могућим, и на том узрасту разумљивим узроцима упадљиве неуједначености између историјске позиције и епске славе и величине Марка Краљевића, може да послужи као мотивациони импулс за читање и осталих песама овог циклуса. Уједно се добавља простор за перципирање и издвајање елемената фантастике, а затим, затварањем аналитичко-синтетичког круга, њихово уливање у етичко језгро епског света – истинољубивост, племенитост, начело правде и исправног моралног поступања.

У наставу књижевности лик Марка Краљевића уводи се у нижим редима основне школе обрадом песама „Марко Краљевић и бег Костадин“ (Вук, II, 60) и „Марко Краљевић и соко“ (Вук, II, 54). На том узрасном нивоу анализа лика заснива се на комбиновању естетске, физичке и етичке карактеризације.⁶ То, најпре, подразумева доживљајну компоненту, изграђивање одређеног сензибилитета и литерарне пријемчивости за лик, затим диференцирање ликова Марка Краљевића и бега Костадина, као и ученичко самостално промишљање и процењивање поступака ликова. Обе песме отварају могућност позитивне идентификације са јунаком увек спремним на чињење добра, доследним у децидираном подржавању обичајних кодекса и тако упућују на усвајање једног од универзалних моралних правила - заштитништва и благонаклоности према сиромашнима.

Присенак фантастичног видљив је у песми „Марко Краљевић и соко“, где јунак, болан и усамљен, разговара са птицом. Овај елемент припада свету бајке, али је смештен у оквир ратовања с Турцима. Помагач, сиви соко (Вук, II, 54), узвраћа добротинство, али се тежиште призора помера на памћење страховитог страдања и тако се тренутно неутралише и потискује мотив фантастичне садржине.

Наставно изучавање циклуса песама о Марку Краљевићу, предвиђено за 6. разред основне школе, подразумева најпре репрезентативни одабир неколико песама које би, делујући свака понаособ својим вредносним чиниоцима, допринеле оживљавању епске биографије овог јунака по „мозаичком принципу“.⁷ Дакле, улогу „интеграционог чиниоца“⁸ добија књижевноуметнички лик. То, наравно, не подразумева искључиву заснованост интерпретације на овом обједињујућем фактору. Неопходно је успостављање саодноса

⁵ Николић, Милија (1999), *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 416.

⁶ Милатовић, Вук, *Методика наставе српског језика у: Лекић, Ђорђе (1997), Методика разредне наставе*, Београд, Просветни преглед, стр. 121–122.

⁷ Андрић, Милка (2004), *Савремена методика и епска народна њесма*, Зборник радова са семинара *Ка савременој настави српског језика и књижевности*, Београд, Друштво за српски језик и књижевност Србије, стр. 178–184.

⁸ Николић, Милија, *Нав. дело*, стр. 140.

са „уметничким доживљајима, мотивима, осећањима, мислима, моралним проблемима, порукама, језичкостилским поступцима“.⁹ Све то утиче у лик, прелама се кроз фигуру јунака и доспева до читалачке свести и емоције.

ПОРЕКЛО И АТРИБУТИ

Портретисање јунака на основу одабраних песама треба да обухвати и детаље о Марковом пореклу. У његовом имену назначено је краљевско порекло, али је било неопходно удесити да и долазак на свет младог краља има митски карактер. Марко се најпре појављује као син виле и краља Вукашина. Митско рођење подразумева задобијање натпросечних квалификатива и натприродне моћи. Марково чудесно рођење је гарант будуће изузетности и привилегованости. Ученицима је већ познат епилог песме „Женидба краља Вукашина“ (Вук, II, 25) као десетерачке повести о недостојном оцу, племени-тој мајци и храбром, достојанственом ујаку:

„А Марко се тури на ујака
на ујака војводу Момчила“

Они наслућују да је вилу заменила Јевросима, те да Марко по мајчиној линији, од епског претка, ујака војводе Момчила, наслеђује моралне, витешке, епске па и митске атрибуте. Тиме је оправдана његова физичка снага, изузетно оружје и коњ. Крвно сродство са Момчилом објашњава порекло Марковог јунаштва и наговештава будућу славу младог краљевића. Старији, пре-хришћански мотиви добијају, дакле, хришћанску интерпретацију.

Вук говори о Марку Краљевићу као о Херкулу. То показује да су особине и карактеристике које поседује један епски јунак код Марка изражене у највећој мери. Уколико се у наставном изучавању циклуса песама о овом јунаку избор сведе на песме „Марко Краљевић и соко“ (Вук, II, 54) „Марко Краљевић и Муса Кесеџија“ (Вук, II, 67), Марко Краљевић укида свадбарину“ (Вук, II, 69), Марко пије уз рамазан вино“ (Вук, II, 71) и „Смрт Марка Краљевића“ (Вук, II, 74),¹⁰ могло би се, можда, у интерпретативно погодним моментима, кратко осврнути на карактеристичне стихове из других песама, фантастиком осенчене или афористички интониране. Они и дан-данас живо трају у свакодневној говорној комуникацији, па бисмо их тако вратили у првобитни контекст и ваљано растумачили.

То би могло да се односи и на овај формулативно грађен опис Марка Краљевића:

⁹ Николић, Милија, Нав. дело, стр. 148.

¹⁰ Андрић, Милка (2004), *Савремена мейодика и ејска народна йесма*, Зборник радова са семинара *Ка савременој настави српској језика и књижевности*, Београд, Друштво за српски језик и књижевност Србије, стр. 178–184. Милка Андрић предлаже да се наведене песме одаберу за наставну интерпретацију.

„Коњ му није коњи каквино су,
Веће шарен како и говече;
Нит је јунак к’о што су јунаци:
На њему је ћурак од курјака,
На глави му капа од курјака,
Нешто му се у зубима црни
Као јагње од пола године;“

Марко Краљевић и Арапин (Вук, II, 66)

Сликовита поређења у функцији су повезивања са елементима из природног окружења. Тиме се онеобичава слика јунака, он поприма застрашујући изглед.¹¹ Као да се симболично преобразио у курјака који носи жртву у чељустима, што по аналогiji наговештава исход сукоба између Марка и Арапина предвиђајући злу срећу Марковом противнику. Преклапање застрашујућег и карикатуралног у лику епског јунака преноси се и на све предмете и средства који прате његову појаву на епској позорници (необичан изглед коња, топуз, тулумина...). Оваква визуелна карактеризација усмерена је на остваривање посебног психолошког ефекта. Неке телесне особености наглашене су до крајњих граница, па је корпулентна фигура Марка Краљевића, огрнутог ћураком од курјака, с капом од вучје коже на глави и огромним брцима, у ствари, вид „анималне хиперболизације мушкости и јунаштва“.¹²

Исидора Секулић се љутила на Немце који су сматрали да српски јунаци постају дивљи вукови кад окрену ћурак наопако. Она каже да окретање ћурка наопако води хумору, а не застрашивању.¹³ Кад се слика допуни коњем шареним као говече и огромним буздованом, осети се дискретно ругање и сенка гротеске, али одмах превагну осећања чистог страха и nelaгоде код Маркових противника.

Највеће поуздање Марко има у свој топуз и у свог видовитог Шарца, нераздвојног пратиоца до смрти. Предања објашњавају како је Марко до њега дошао после дужег тражења. Опробавао му је снагу покушавајући да га помери с места. У томе није успео. Схватио је да ће му тврдоглава упорност „шареног говечета“ ипак бити од велике користи. Шарац је крилат, разуме говор људи. У песми „Марко Краљевић и вила“ (Вук, II, 37) Марко се обраћа Шарцу као разумном бићу и коњ натприродних својстава хитро стиже под облаком вилу. Дијалог између господара и коња још једна је у низу фантастичних појединости..

Кад Маркова љутња кулминира и Шарац се нађе у истом стању: срдит је, гневан, горопадан, распомамљен, он прескаче коње и јунаке, из копита му

¹¹ Петковић, Новица (1984), *Теоријска начела руској формализма*, у књизи *Од формализма ка семиотици*, Београд–Приштина

¹² Лукић, Милан и Златковић, Иван (1996), *Анџилологија народних ђесама о Марку Краљевићу*, Београд, стр. XVII

¹³ Секулић, Исидора (1977), *Српски народни језик, боље рећи џовор*, из есеја *Говор и језик-културна смјера народа*, Београд, Сабрана дела, књ. 10.

„жива ватра сева, из ноздрва модар пламен лиже“ (*Марко Краљевић укида свадбарину*, Вук, II, 69). Дословно схваћен, овај приказ поприма димензију невероватног и фантастичног. Ми се, наравно, опредељујемо за фигуративно значење, затварамо очи пред одблесцима фантастике и разумевамо да коњ својим стањем и понашањем пресликава бес и претећу срибу свог господара. Марков коњ ради све што и други популарни коњи у еповима разних народа. Описан је у оквирима традиционалних канона – као митска животиња нат-природних својстава.

У тренуцима предах и затишја пред нове обрачуне, Шарац пије вино с господаром. Кад Марко пије црвенику вино:

„Не пије га чим се вино пије,
Већ леђеном од дванаест ока,
Пола пије, пола Шарцу даје“.

(„Марко Краљевић и Арапин“)

Јасно назначена хиперболизација је сигнал да се акценат за тренутак помера на унутрашњи, психолошки план. Јунак и коњ се припремају за тежак мегдан са Арапином. У оваквим ситуацијама увек се истиче присност са Шарцем, оданим помагачем и пријатељем, који у свему прати и опонаша свог господара, па и у ритуалном испијању вина пред битку.

Није Марко ни пијаница ни прождрљив, како се Гетеу учинило. „Јело и пиће су извор његове огромне снаге“.¹⁴ Која ће од његових карактеристика доћи до изражаја, зависи превасходно од епског амбијента у коме ће се наћи. Јер, он није оличење идеалног јунака. Зато га и не можемо доследно идентификовати са Ахилом или Херкулом, што је Гетеу највише засметало. У скици о „Српским народним песмама“ он свој став формулише на следећи начин: „Ми не можемо да му ускратимо (Марку Краљевићу) неку врсту поштовања које нам увек намеће неумитност самом својом појавом; али нам није пријатан ни он ни његови другови“. Епски Марко је оправдано морао бити и прек и плаховит, огорчен на живот и злу судбину коју дели са својим народом. „Његова патологија није случајне и личне, него историјске природе.“¹⁵

Не би смело да дође до запостављања ситуационе анализе поступака Марка Краљевића управо тамо где он силази са трона неприкосновеног, непобедивог и најморалнијег од свих, показујући извесне слабости својствене људској природи. Ако млади читалац није вешто проведен кроз врата епског света, он неће осетити дамар хиперболе и фантастике. Догодиће се да Марко буде „етикетиран“ као алкохоличар, силеција и грубијан, јер су остале нејасне и несхваћене типично епски хиперболисане слике и изостало је њихово смисаоно, синтетичко уклапање у шири контекст. Ово су нуспојаве из

¹⁴ Ђурић, Војислав (1969), *Антилоиција народних јуначких песама*, Београд, Српска књижевна задруга, стр. 30.

¹⁵ Слијепчевић, Перо (1985), *Гетје о Краљевићу Марку*, у књизи *Народни еп о Марку Краљевићу*, прир. Љубомир Зуковић, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 102

непосредне наставне праксе. Зато је важно епску формулативност и фигура- тивност предочавати као један у низу поступака уобличавања епског портре- та, иако „наставна интерпретација епске народне песме само узгредно обухва- та устаљене стилске облике и општа места“.¹⁶

И Марково оружје је изузетно. Буздован је део неопходне јуначке опре- ме и један од витешких статусних симбола, поред уобичајеног бојног копља и оштре сабље. Претеривање у тим описима најчешће је израз дирљиве па- жње и поштовања према оружју по коме се разликује од других, него што је свесно и намерно преувеличавање. „Шестопер позлаћен“ и стрела Татаран- ка у Марковим рукама предзнак су сигурне смрти за све склоне неправди и подвали. Преувеличавање је очекивани стилско-семантички поступак, с об- зиром да је реч о атрибутима епског хероја. Свако оружје намењено употпу- њавању карактеризације јунака у епској песми, готово увек има фантастично обележје. Такве су и Мусина и Маркова сабља које кује Новак ковач. Оне су сасвим по мери ових јунака, у складу са њиховим мегданцијским способно- стима. Иако признаје Новаку занатлијску вештину и умешност, Марко ипак не дозвољава да ковач, процењујући квалитет саковане сабље, суди о њего- вом јунаштву.

СНАГА И ЕТИКА

Физички лик Марка Краљевића изграђен је на поређењима којима је у основи посебно истицање, издизање изнад општег и типског. Епско поређе- ње готово увек тежи хиперболизацији. У сажетом дескриптивном приказу појаве епског јунака, хипербола, на малом простору, истиче и интензивира својства јуначких атрибута. Хиперболи подлежу мегдани, тамновање, снага и издржљивост јунака. Иако ова фигура има фантастику као супстрат, епски подвиг филтрира примесе фантастичног. У контексту епских окршаја све пре- наглашено губи фантастична својства, јер епски израз не дозвољава дослов- но схватање фигуративног значења. Али, измештен из епског хронотопа, сва- ки хиперболичан опис постаје чудесан, страشان, карикатуралан, услед де- формације пропорција.¹⁷ Епска хипербола може да функционише једино у оквирима „епских механизма и значења“.¹⁸

У песмама о Марку Краљевићу на хиперболисање треба гледати као на облик ублажене фантастике, настао модификовањем фантастичних сегме- ната. Наилазићемо и на емотивна певачева претеривања у низу јуначких под- вига без напора. Призори кажњавања обликовани су једнопотезно. Извесна

¹⁶ Андрић, Милка (2004), *Савремена мейодика и ејска народна йесма*, Зборник радова са семинара *Ка савременој настави српској језика и књижевности*, Београд, Друштво за срп- ски језик и књижевност Србије, стр. 178–184.

¹⁷ Самарџија, Снежана (2001), *Анџолоија ејских народних йесамa*, Београд, Народна књи- га, стр. 122–123.

¹⁸ Исто, стр. 124.

лакоћа у овим Марковим потезима последица је епске формуле и у њој прикривене хиперболе, али је узрокована и изузетном јунаковом снагом, вештином и убеђењем у моралну исправност чина кажњавања. Зло и светогрђе морају бити тренутно и потпуно уништени. Овако Марко дели мегдан са црним Арапином:

„Како га је лако ударио,
Искиде му из рамена главу“.

Марко Краљевић укида свадбарину (Вук, II, 69)

Уколико ове стихове тумачимо из перспективе реалног и могућег, све нам изгледа фантастично и невероватно. Не смемо, међутим, изгубити из вида елементе поетике народне књижевности, имплицитно укључене у наше разумевање епског јуначког подвига. Објективно, хладно, аналитичко засецање ткива епске песме, значило би да се одричемо сваког уживања у епској фикцији или да не познајемо основне поетичке претпоставке усменог стваралаштва.

Песма „Марко Краљевић и Муса Кесеџија“ (Вук, II, 67) је епска обрада „интернационалног мотива о заточенику и заборављеном јунаку“.¹⁹ Хипербола се овде манифестује у величању снаге и јунаштва Мусе Кесеџије, чиме се посредно уздижу Маркови ратнички квалитети. Неизвесност обрачуна с Мусом прекида се увођењем фантастичног бића „виле из облака“. Нови чудесни моменат је и митски мотив успаване змије на срцу овог хтоничног јунака кога је Марко на превару погубио. Добили смо накнадну експликацију Мусине снаге. Једино је такав противник, са три срца и троструким ребрима (све сами елементи фантастичне структуре), могао бити озбиљнија претња Марку Краљевићу. Сцена у којој „мртав Муса по ледини скаче“ и царев страх од мртве Мусине главе, упозоравају да опасност, ни после окончаног мегдана, није почела да јењава. Као да остаје отворена могућност за појављивање још неког елемента фантастике — чини се да ће изненада побеђени јунак ипак некако оживети.

Кад се Марко намери да укине свадбарину на пољу Косову, да младост и слободну вољу спасе срамног и страшног намета, он ће, као од шале, својом сабљом посећи четрдесет Арапових слугу. Овај поступак се може подвести под хиперболисање снаге и вештине. То је она врста снаге којом је Марко надахнут кад год кажњава зло и неправду. Ма колико изгледао нереално, овај приказ је део епског концепта правде и ту се све лоше и неморално одмах и потпуно уништава.

Маркова хиперболисана снага је доминантна црта његовог епског портрета, а мотивисана је љубављу према човеку и презирањем нечовештва.

Марко је задојен „вилинским млеком“ па зато има специфичан однос са митским бићима. Марко не би победио Мусу да му вила није притекла у помоћ, будно мотрећи на сваки његов покрет. Увођење ових елемената из

¹⁹ Пешић, Радмила и Милошевић-Ђорђевић, Нада (1984), *Народна књижевност*, Београд, Вук Карачић, стр. 151.

сфере фантастике треба да мотивише знање јунака о догађајима ван његовог видокруга. Вила, на крају, упозорава и самог Марка да мора умрети.

„Смрт Марка Краљевића“ (Вук, II, 74) песма је епилошког карактера, ретроспективно компонована, резимира догођено у прошлости, осврће се на митски дуг Марков живот, алудира на његов однос с Турцима, помиње његово јунаштво. Пењући се уз Урвину планину, Шарац почиње да посрће и да рони сузе. Урвина је митски простор. По фонетском склопу то је алузија на Ровине, место где је погинуо историјски Марко Краљевић. Марко не може да страда од другог јунака, до од Бога, „старога крвника“. Јунак-вitez ће се повиновати Божјој вољи. После вилиног упозорења на скори растанак са животом, Марко у гори, међу четинарима, огледа лице у бунарској води и спознаје своју скору и неминовну смрт. Ово је детаљ митског карактера из домена хидромантије. На Урвини, крај бунара, Марко ће окончати свој живот од триста година. Елементи фантастике се овде сагледавају искључиво у епским оквирима. Зато се фантастично преводи у хиперболично, пажљиво се умеће у епске садржаје и постаје подразумевани састојак епског света, уређеног по сопственим законитостима и особеним хоризонтима очекивања. Зато се тристагодишњи век епског јунака не доживљава као нешто изразито наднаравно и миракулозно, јер се не посматра из перспективе обичног, свакодневног, животног, него као саставни део једне грандиозне и компактне епске биографије.

ЗАКЉУЧАК

У кругу песама о Марку Краљевићу наилазимо на, условно речено, двослојну фантастику. Откривамо најпре слој дубље архаике са паганским елементима као што су виле, хтонична божанства и друга митолошка бића. Хришћански слој је млађег порекла, испољава се у виду хагиографских чуда, као деловање божанских моћи. Песме овог епског циклуса прожете су разноликим чудесним појединостима – од разговора јунака са птицама и коњима, преко сабље коју из корица може да извади једино прави наследник, до испуњења пророчких снова и гротескних приказа у којима говоре посечене главе одвојене од тела. Фигуративност епског израза често неутралише или сасвим поништава фантастику. Уколико бисмо елиминисали осећање полисемичности и свест о фигуративном начину изражавања, дистанца према натприродном, нестварном и немогућем била би потпуно укинута. У том случају би сваки такав израз „аутоматски склизнуо у сферу фантастике“.²⁰

Сваки слој епске биографије Марка Краљевића превучен је танком покорницом фантастике. Фантастични елементи су се инфилтрирали у сваки сегмент Марковог поетског портрета и најчешће су у функцији успостављања и наглашавања норми епске етике. Иако сва преувеличавања у епском контексту израстају из фантастике,²¹ она је ипак сведена и пригушена, потиснута у позадину догађаја и описа, јер епски импулс дезинтегрише фантастичну слику и тако је подређује структури и поетици епске песме.

²⁰ Самарција, Снежана, Нав. дело, стр. 117.

²¹ Исто, стр. 119.

ИЗВОРИ, ЛИТЕРАТУРА

а. ИЗВОРИ

Караџић, Вук Стефановић (1958), *Српске народне џјесме, књиџа груџа, у којој су џјесме јуначке најсџарије*, Београд, Просвета.

б. ЛИТЕРАТУРА

Андрић, Милка (2004), *Савремена методика и еџска народна џесма*, Зборник радова са семинара *Ка савременој настџави српскоџ језика и књижевности*, Београд, Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Деретић, Јован (1996), *Заџонетџа Марка Краљевића*, Београд.

Ђурић, Војислав (1969), *Анџолоџија народних јуначких џесама*, Београд, Српска књижевна задруга.

Лукић, Милан и Златковић, Иван (1996), *Анџолоџија народних џесама о Марку Краљевићу*, Београд.

Милатовић, Вук, *Методика настџаве српскоџ језика у*: Лекић, Ђорђе (1997), *Методика разредне настџаве*, Београд, Просветни преглед.

Николић, Милија (1999), *Методика настџаве српскоџ језика и књижевности*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.

Петковић, Новица (1984), *Од формализма ка семиџџици*, Београд-Приштина.

Пешић, Радмила и Милошевић-Ђорђевић, Нада (1984), *Народна књижевност*, Београд, Вук Караџић.

Речник књижевних џермина (1992), Институт за теорију књижевности, Београд, Нолит.

Самарџија, Снежана (2001), *Анџолоџија еџских народних џесама*, Београд, Народна књига.

Секулић, Исидора (1977), *Сабрана дела, књ. 10*, Београд.

Слијепчевић, Перо (1985), *Гетџе о Краљевићу Марку*, у књизи *Народни еџ о Марку Краљевићу*, прир. Љубомир Зуковић, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.

Филозоф, Константин, *Жиџије десџџџа Сџефана Лазаревића*, у: *Сџџа-ре српске биоџрафије XV и XVII века*, Београд, 1936.

Maja Dimitrijevic

FICTIONAL ELEMENTS IN THE EPIC PORTRAIT OF MARKO KRALJEVIC

SUMMARY

Each layer of Marko Kraljevic's biography is sprinkled with a thin layer of fiction. Elements of fiction create and emphasize the standards of epic ethics. Although all grotesqueness comes from fiction, it is still subdued, and the epic element disintegrates fictional image and makes it serve the structure and epical poetics.

